

Landesbibliothek Oldenburg

Digitalisierung von Drucken

Jonstoni Historia Naturalis

Ioannis Ionstoni|| Theatrvm|| Vniversale Omnivm|| Animalivm||
Qvadrpedvm

Jonston, Jan

Heilbrunna, MDCCLV.

VD18 90528808

Caput I. De Testudine in genere.

urn:nbn:de:gbv:45:1-10966

dividit. Albertus Tencheae meminit, cui omnia, quae prodidimus adplicari possunt. Aelianus duplices in fluvio Gange ponit, *noxios*

cum cornu in rostro, et *innoxios*. In provincia Xanagarrae a vivis Crocodilis vagantibus odor moschi spirat.

TITULUS II.

De Digitatis Oviparis crusta testis.

CAPUT I.

De Testudine in genere.

Testudo a tegmine testaceo nomen obtinuit, ut Isidoro placet. Graecis *χέλυς*, *χελύς*, *χελύγη*, *χελώνη*, a *χέω*, capaxsum, dicitur, ut et *κλεμύς*, *σφραγίς*, *Φέροικος*, etc. quamquam hoc inter epitheta censeridebet. Animal est ingratum visu. Tegitur testa figurae ovalis, et instar scuti concava, sub qua caput, pedes et caudam recondit. Pacuviusideo capite brevi, cervice anguina et aspectu truci scripsit. Testa illa Palladio dicitur *corium*, Marcello *tegumen*, Plinio *operimentum*, *putamen* et *superficies*, aliis *operculum testaceum*, Graecis *χελώνιον*, et generali nomine *ὄσρακον*. Loco *dentium* unicum os continuum habet, inde *μονόδης* dici possit: intus praegrandem *pulmonem* eumque exanguem, *iecur* vitiatum, *testes* lumbis adhaerentes, *lienem* perexiguum. *Renes* et *vesicam* omnibus tribuit Aristoteles, lutariam si excipias. Unico tamen *excrementorum* exitu referta sunt. Ideo illa semper liquida et aquea. *Pedes* similes sunt lacertis, quinque digitis unguibus munitis instructi. In cauda Cardanus quandoque unguem gallorum calcaribus similem conspicatus est, qui forte a callo. Nam in his animalibus veluti et in lacertis, cauda amputata durior renascitur. De loco hoc duntaxat ponimus, reperire in terra, mari et lacubus, vel locis coenosis. In mari rubro reperiuntur copiosae, ut Arrianus prodidit, quae ad emporium venales deferuntur. In insula quoque Dioscoridis, quae nunc Socotora inveniuntur, ut et in

insula Mauriti, quam Cernen veterum quidam credunt. *Coeunt* more viviparorum, et mas supervenit foeminam. Haequia nullam voluptatem in congressu sentiunt, difficulter admittunt, nec citius, quam vehementer exagitatae fuerint. *Pariunt* *ova* ovis gallinarum familia, sed minora et oblongiora, putamine, albumine et vitello praedita, ut in icone videre est. De *natura* et *moribus* habe testam, quam tam duram habent, ut nec a plaustris currentis rotis conteri possit, non mutare, quod crustacea faciunt, mensibus hibernis sine cibo in cavernis latere, exeuntes lento gradu incedere, seu quod onere premantur, seu quod natura tardaefint, cum perdicibus perpetuo rixari; aquilas, quae in sublime sublatas ad petras allidunt, unde et Aeschylus Tragico Poetae, cui caeput calvum, et petrae instar, mors, abhorre, diu secundum Hippocratem vivere, perexiguum sibilum colubrorum paullo altiore voce edere, denique cum serpentibus et viperis praeliaturas, fatureia, cunicula, vel origano se munire. Nihil quidem de earum *in cibis* usu apud Galenum vel Apicium. *Bruferinus* tamen carnes prius elixit, deinde in frustra sectas, in vase frixorio assat. Quo loco habendae sint, disquiritur inter quosdam. Alii inter piscium carnes reponunt, ut Castor Durantes. Unde tempore ieiunii piscium loco conceduntur: alii non item. Habent scilicet testudines ossa et spirant, ne de ovis quicquam dicam. Ut ut sit, apud quos-

Ambros. l. 2. c. 1. Nomen.

Descriptio

Plin. H. N. l. 9. c. 10. Idem H. N. l. 11. c. 37.

Aristot. de part. anim. l. 2. c. 8.

Cardan. de variet. rer. c. 29.

Locus.

Arrian. in Periplo maris rubri.

Herbert. in Itin. p. 349. Generatio Aristot. H. A. l. 5. c. 3. Aelian. H. A. l. 13. c. 40. Plin. H. N. l. 9. c. 57.

Aelian. H. A. l. 4. c. 22

Arist. H. A. l. 4. c. 6.

Aristot. H. A. l. 9. c. 6. Plin. H. N. l. 8. c. 16.

Ufus in cibis.

Brufer. de re cibaria l. 22. c. 7.

quosdam Barbaros in America in deliciis esse, certum est, nec dubium delicatis ventriculis obesse, et difficulter concoqui, valide tamen si concoquantur, nutrire. In medicina haud contemnendae sunt. Hydropicis et phtificis caro prodest. Coctae fastidium ex mellenatum, prodente Plinio ex Pelope, statim tollunt. Tegminis cremati cinere, in fistulis, capillorum defluxu Porta, ulceribus pedum cum oleo et vino Marcellus, in suffumigio contra haemorrhoidas Galenus utitur. *Ipsae* crematae cum albumine ovi fissuras mammarum apud Rhafen tollunt, et in herniis feliciter, si Crollio credimus, ob quandam signaturam adhibentur. *Sanguis* ex capite resupinatae amputato collectus, et insolatus donec exsiccet, sacrum ignem extinguit, verrucas abolet, porriginem pellit, et in capitis ulceribus adhibetur. *Ova* ad tussim infantum commendantur. Adhibentur et *ad alia*. Mizaldo si credendum, ex ovis formicarum, hyoscyamo, cicuta et testudinis sanguine egregium paratur psilothrum, tegmen ollae operculi loco superpositum ebullitionem impedit. Myrepsosinum cum sanguinis modico propinato, abstemios homines reddit. Albertus carne equos obesat, porcos pingues ea evadere, experientia comprobavit. Vegetius ex testudine viva supra farmenta combusta, alumine crudo, medulla cervina et vino medicamentum componit, propolis iumentorum citius augendis. Scobs tegminis foeminae in aliquo liquore pota, Venerem inhibere creditur. Maiora ad mensas, vasa et lectos olim usurpabant. *Plin. H.N. 1. 16. c. 43. cuis*, inquit Plinius, *materiam et in mari quaeri. Testudo in hoc secta.*

Nuperque portentosis ingenii principatu Neronis inventum, ut pigmentis perderet se, plurisque vaeniret, imitata lignum. Testudinem vero putamina secare in laminas, lectosque et repositoria his vestire, Carbilius Pollio instituit, prodigi et sagacis ad luxuriae instrumenta ingenii. Ideo Seneca: *Video elaboratam scrupulosa distinctione testudinem, et foedissimorum pigerrimorumque animalium testas, ingentibus pretiis emtas, in quibus illa ipsa, quae placet varietas, subtilis medicamentis, in similitudinem veri coloratur.* Hodie Amazones corticibus se tuentur, quibus et alicubi pro cunabulis infantum utuntur. Quantum ad *differentias*. Plinio testudinum genera sunt *terrestres, marinae, lutariae*, et quae in dulci aqua vivunt, quarum has *emyclas* vocant. De his omnibus in sequentibus agemus. Visa et in insula a Zambolo reperta, quaedam animalia parva, corpore rotundo testudinum instar, duabus lineis invicem per medium transversis, in quarum singula extremitate, auris et oculus conspiciuntur, ita, ut quatuor oculis intueri, et totidem auribus audire videantur. Unico constant ventre, sed pedibus pluribus, quibus innixa in utramque partem gradiuntur. Sanguini singulare aliquid inest. Nam omne corpus saucium, eo dum spirat illitum, cohaeret. Gesnerus *Testudinem polypodem* vocat. Videtur ex Diodoro Siculo historia desumpta esse, ni fallor, nam auctor nunc ad manus non est. In insula Mauritii, quae Zona torridae subiacet, tam validae inveniuntur, ut homines ferre et transferre possint. Lusitani de quindecim affirmant.

Ufus in medicina.

Galen. Euporist. 1. 3.

Cent. 7.

Plin. H.N. 1. 16. c. 43.

Plin. H.N. 1. 9. c. 11.

Seneca de Benef. 1. 7. c. 9.

Differentiae. Plin. H.N. 1. 32. c. 4.

Ambros. Bohemo. 1. 2. Ovip. c. 1.

Herbert. in itin. Persiae p. 349.

De Testudinibus in specie.

ARTICULUS I.

De Testudine terrestri.

Quatuor testudinum genera ex Plinio supra posuimus. Sed haec ad duo, *Terrestres* nempe et *Aquaticas*, optime reduci possunt. *Terrestres* alii *montana*, *silvestris*, *campestris*, *agrestis*, et *nemoralis* dicitur. Graeci *χερσαία*, Nicander *ἄπειν*, Oppianus *ἄπειν* vocat.

Descriptio Luteis et nigris maculis instar salamandrae in tergore distinguitur, cortice superiore marinam valde aemulatur. Foemina a mare in eo differt, quod inferiorem testam planam habet, quae mari concava, et semper ponderosior observatur. Interiora sic M. Aurelius Severinus describit. Principio inquit, ablato cortice inferiore statim adparere duo *musculi* anteriores moventes, ut adparent brachia, utrinque unum, quamquam uterque distinctus videtur in duo, quorum maior est exterior, minor vero interior. Oblique descendunt quasi ab axillis brachiorum, nascentes a membrana adhaerente cortici, et desinentes in tendinem acutum. Figura ipsorum oblonga, rotunda, quasi plantae manus, infra hos musculos tum parte dextra, tum sinistra sex alii visuntur oblongi, flexores fortasse brachiorum, duo totidem adparent musculi deducti ad femora, nascentes ab externa dicta membrana corticis, qui tertio sunt minores brachialibus, neque in tendinem desinunt, ut illi, sed carnosiores sunt, quod inferantur femoribus. *Spina* compacta est et valide innexa cortici, per longitudinis medium. Infra *caput* medio lato digito descendunt duo musculi a lateribus positi, ipsum intra trahentes, cum duobus aliis paullo inferioribus, quatuor isti oblongi maxime omnes. *Iecur* parte dextra et sinistra aequali magnitu-

dinebipartitum. Gibbum externe, cavum interne, sed dextra interne inaequalis veluti praerupta rupis, complectens miro artificio ventriculi orificium inferius et portionem duodeni, sinistra complectens maiorem ventriculi cavitatem, excavato quodam supercilio similis. *Cystis fellis* dextra in fibra hepatis profunde condita, *ventriculus* ad humanum vel suillum maxime accedens, sed postquam in intestina perducitur, tres amplas habet cavitates, in quibus totidem perfici coctiones et transmutationes asumptorum videntur. In prima, herbacea materia, in secunda item, sed elaboratior, et hinc externe adhaerebat *lien* rotundior et ater, in tertia materia quaedam subliquida et albissima, similis mansae castaneae, sed dilutae. Aperta est coniectura, servire hanc in locum vesicae, quae eiaculatur quandoque humorem album, veluti gallinae solent. Ampla est haec et castaneae figuram aemulatur, tenuissima est et amplo canali, quantum est intestinorum extremum similis, cui correspondet parte inferiore. Haec valide adhaerescit peritoneo atque immediate illi incumbit. *Intestinum rectum* in fine habet processus illos laterales, qui sunt gallinaceis omnibus, sed divisos tamen et in latera longe productos, usque ad renum viciniam. Cum his pone sunt *ovorum* utraque parte productiones, *Mesenterium* amplis satis venis intextum. *Cor* rotundae figurae, sed non exactae, ut lenticulam referat, colore subalbidum, intus uno sinu cavum, situm supra iecur statim. *Aspera arteria*, quae dignissima omnino est observatio, paullo post initium

Dd

tium

Ambrosin.
Ovip. d.
git. l. 2. c.
2.

Nomen.

Descriptio

Severin.
Zootom.
Democrit.
par. 4. P.
321.